

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Duplex dicendi modus rejicitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

vens, non minus quam Verbum) & a vivente
 conueniens; cum sic terminus actionis immanen-
 tis, & inuicem coniungatur suo principio, ratione
 aduentus in natura cum illo: aliunde etiam est
 similitudo in natura, cum eandem naturam Patris
 & Filii per suam processionem accipiat: Ergo
 nulla est ratio assignabilis, cur uni & non alteri
 processionis ratio generationis conueniat, sed
 hoc sola fide tenendum est. Ita sentit Magister
 in 1. dist. 13. ubi ait: *Inter generationem vero Filii,
 & processionem Spiritus sancti, dum hic vivimus, di-
 scernere non valemus. Eius suffragari videtur Augu-
 stinus libro 3. contra Maximin. dicens: Distinguere
 istam generationem, & hanc processionem, nes-
 citur non ratio, non sufficit. Tunc certe venit Deus
 ab Aulro, & sanctus de monte Pharan (id est de
 monte umbroso) ut dicitur Abac. 3. quando Spi-
 ritus sanctus a Patre & Filio procedit: ab Aulro
 quidem, quia ex amore procedit, de monte vero
 umbroso, quoniam ineffabilis & obscurissima
 est eius processio. Quid de illa tamen sentiant
 Theologi, & quae circa propositam difficulta-
 tem sit veritas aut probabilior sententia, breui-
 ter hic exponendum est.*

S. II.

Duplex dicendi modus rejicitur.

Leet processio Spiritus sancti obscurissima
 sit, & posuerit tenebras latibulum suum, ut
 ait Bernardus serm. 1. Pentecostes: nec possit as-
 signari aliqua ratio evidens ac demonstrativa,
 cur productioni Verbi, non vero processioni
 Spiritus sancti, ratio generationis conueniat:
 Theologi tamen, ut Haereticorum argumentis
 possint occurrere, ad reddendam hujus rei ra-
 tionem aliquam congruentem & probabilem,
 haudabiliter insudarunt. Missis autem quorum-
 dam veterum Theologorum sententiis, quae
 non a Scholis eliminatae sunt.

Primus dicendi modus est Aliacensis, relatiua
 utaque hic disp. 113. cap. 3. asserentis idem Spi-
 ritum sanctum non esse genitum, bene tamen
 Verbum; quia hoc ab uno tantum, ille vero a
 duobus procedit.

Sed haec sententia displicet, ac rejicitur com-
 muniter: Primò quia per nullam particulam in
 definitione generationis repositam, excluditur
 quòd illius terminus a duobus procedat: si enim
 per aliquam, maximè per istam, a vivente, quae
 cum in singulari principium designet, plurali-
 tatem principiorum videtur excludere: Sed per
 haec non excluditur: Ergo &c. Minor probatur:
 Terminus per generationem productus, etiam
 in singulari exprimitur, cum dicatur, *origo vi-
 uentis*; & tamen per hoc non excluditur, quòd
 et in eisdem generationis activae duo viven-
 tia procedant: Ergo etiam si principium in sin-
 gulari exprimitur, per eam inde colligitur, non
 posse a duobus aliquid procedere ut genitum.

Secundo, Quòd Spiritus sanctus a duobus
 procedat, non obstat quin procedat ut illis si-
 milis in natura, ex vi processionis: Ergo hoc non
 impedit quin eius productio sit vera generatio.
 Consequentia patet, Antecedens probatur:
 Tum quia duo ad productionem alicujus vi-
 ventis concurrentia, possunt in natura adunari:
 Tum etiam, quia in creatis filius a patre & matre
 procedit, & tamen procedit ut illis similis in
 natura: Ergo quòd Spiritus sanctus a duobus
 producat, non obstat, quin illis similis in na-
 tura procedat.

A Tertiò, Si Pater & Filius per intellectum pro-
 ducerent Spiritum sanctum, verè esset verbum,
 & consequenter filius, ac proinde genitus: Ergo
 non ideò non est genitus, nec filius, quia a duo-
 bus procedit, sed quia non procedit per intelle-
 ctum, sed per voluntatem: quae est ratio D. Tho-
 ma, quam inferius explicabimus.

Si opponas D. Augustinum 15. de Trinitate
 cap. 27. ubi inquit, *Cur non dicatur natus esse, sed
 potius procedere Spiritus sanctus?* Cui difficultati
 sic respondet: *Quoniam si etiam ipse, Filius diceretur,
 amborum utique Filius diceretur, quod absurdum
 est; filius quippe nullus est duorum, nisi patris &
 matris: absit autem, ut inter Deum Patrem & Deum
 Filium aliquid tale suscipiamur.* Idem docet S. Tho-
 mas quaest. 10. de potentia art. 2. ad 11. Ergo ex
 mente D. Augustini & S. Thomae, per hoc quòd
 Spiritus sanctus a duobus procedat, a ratione
 geniti & filii sufficienter excluditur.

Respondeo primò, Augustinum rationem
 istam non absolute ut sufficientem dixisse, sed
 solum ut sufficientem his qui extendi non valent
 in amplius, ut constat ex capitis initio, ubi ait:
*Sufficit autem interim his qui extendi non valent in
 amplius, &c.* Id est illis qui ex humanis moventur
 ad rimanda divina.

Secundo respondeo, Quòd cum Spiritus san-
 ctus sit a duabus Personis, quia est per volunta-
 tem, & ex amore mutuo Patris & Filii procedit;
 Verbum vero ab una tantum, quia est per intel-
 lectum, & consequenter per modum similitudi-
 nis; signum quidem evidens est, Verbum pro-
 priè generari, non autem Spiritum sanctum,
 quia hic a duabus, illud vero ab una tantum
 Persona procedit, non tamen est ratio a priori;
 & hoc solum volunt D. Augustinus & S. Tho-
 mas locis allegatis.

Secunda sententia docet Verbum esse Filium,
 quia accipit ex vi processionis naturam, ad alte-
 rius suppositi productionem fecundam; & Spi-
 ritum sanctum idem Filium non esse, quia licet ex
 vi processionis sit similis suo principio in essen-
 tia, non tamen in natura sub conceptu naturae,
 eò quòd haec consistat in fecunditate alterius
 suppositi productiva, quam Spiritus sanctus suam
 processionem non accipit. Ita docent D. Bonaven-
 tura, Alensis, & Richardus a S. Victore: quos ex
 Recentioribus sequuntur Zuniga disp. 2. de
 Trinit. dub. 20. & Martinonus disp. 24. sect. 9.

Sed haec etiam sententia non placet, & rejicitur
 primò ex D. Thoma infra qu. 35. art. 2. in corp. ubi
 aliquorum sententiam, qui ex hoc Spiritum
 sanctum defendebant non esse imaginem, quia
 cum Patre & Filio non convenit in notione prin-
 cipii, hac ratione confutat; quia similitudo aut
 aequalitas non attenditur in relationibus, notio
 autem principii relationem importat. Ex quibus
 hoc argumentum conficitur. Similitudo requi-
 sita in persona genita ad rationem generationis,
 non est in relativis, sed in absoluto: At similitu-
 do in fecunditate productiva alterius suppositi
 non est in absoluto praesens, sed in absoluto,
 adjuncta relatione in obliquo & de connotato,
 ut patet ex dictis articulo praecedenti: Ergo haec
 ad rationem generationis necessaria non est.

Secundo, Si esset necessaria praedicta similitu-
 do ad rationem Filii in Divinis, maximè quia in
 creatis ita contingit, quòd scilicet filius est similis
 generanti in fecunditate productiva alterius sup-
 positi: Sed ex hoc non colligitur: Ergo &c. Pro-
 batur Minor: Vis productiva alterius suppositi,
 in qua

m. Bibli

in qua filius assimilatur patri in creatis, est vis generativa; & tamen ex hoc inferre non licet, de ratione Filii in Divinis esse, assimilari principio producenti in vi generativa: Ergo nec licet colligere, debere illi assimilari in vi productiva.

148. Tertiò, De ratione Filii in Divinis solùm est, assimilari suo principio in natura, sub conceptu naturæ: At conceptus naturæ in toto rigore salvatur absq; vi productiva alterius suppositi: Ergo si convenit Spiritui sancto ex vi processionis, erit genitus & filius, etsi non assimilatur principio productivo sicut in fecunditate productiva. Major constat ex definitione generationis viventium. Minor autem ostenditur primò ex communi Patrum doctrina, afferentium tres Divinas Personas esse non solùm unius essentiæ, sed etiam unius & ejusdem naturæ: At si de conceptu naturæ esset facultas realiter productiva alterius suppositi, tres Personæ Divinæ, licet essent ejusdem essentiæ, non essent ejusdem naturæ; cum fecunditas productiva alterius suppositi, non competat Spiritui sancto: Ergo conceptus naturæ salvatur absq; fecunditate productiva alterius suppositi.

Secundò probatur eadem Minor. Si de conceptu naturæ, prout ponitur in definitione generationis viventium, esset vis productiva alterius suppositi ejusdem naturæ, sequeretur primò, Filium non esse Patri similem in conceptu adæquato naturæ. Secundò, Patris & Filii naturam eandem non esse: Utrumque est absurdum, aliàs Verbum non esset filius, cum de ratione filii sit adæquatam patris naturam ex vi processionis accipere: Ergo, &c. Sequela quoad utramque partem probatur. Natura Patris est generativa, & spirativa, natura autem Filii tantum spirativa: At vis generativa differt à spirativa: Ergo non esset in Filio adæquata Patris natura, nec Pater & Filius ejusdem naturæ essent.

Tertiò eadem Minor principalis ostenditur. Non est de ratione naturæ, quòd sit principium in alio, seu in ordine ad alium, sed sufficit quòd sit principium motus ejus in quo est; ut constat in naturis cælorum & Angelorum, in quibus reperitur ratio perfectissima naturæ, absque vi productiva, etiam radicali, alterius suppositi: Ergo conceptus naturæ in toto rigore salvatur, absque vi productiva alterius, per hoc scilicet quòd sit radix aliarum operationum immanentium, vel transeuntium.

149. Quartò rejicitur hæc sententia. Patres Latini disputantes cum Græcis, ut probarent Spiritum sanctum à Filio procedere, nunquam usi sunt hac ratione, nempe quòd si Spiritus sanctus à Filio non procederet, Verbum Divinum non esset Filius: At si in ratione Filii constitueretur per hoc quòd assimilaretur Patri in vi spirativa, hac ratione procul dubio usi fuissent, ut Græcorum errorem confutarent: Ergo &c.

150. Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio. Omnes Doctores disputantes, an si Spiritus sanctus non procederet à Filio, distingueretur ab illo? supponunt in data hypothesi remanentur Filium formaliter: At si de ratione Filii esset fecunditas productiva alterius suppositi, hoc non possent supponere: Ergo sentiunt id non esse de ratione geniti & filii.

151. Confirmatur amplius: Conditionalis ista: Si Spiritus sanctus non procederet à Filio, non distingueretur ab illo, utilis est ad investigandam rationem formalem multiplicandi Personas Divinas, ut

A docent Theologi infra quæst. 36. At si Verbum constitueretur in ratione filii formaliter, per fecunditatem productivam Spiritus sancti, omnino inutilis esset, cum esset propositio implicatio ex vi terminorum, ut hæc: Si homo esset, & non rationalis esset: Ergo fecunditas ista alterius suppositi productiva, non est de ratione filii ex vi filiationis, nec de generationis conceptu.

Pro opposita tamen sententia adduci potest quidam locus ex Concilio Florentino, qui nonnullam videtur habere difficultatem. Sumitur ex sessione ultima §. Quoniam Græci suspicantur, ubi hæc verba habentur: *Credentes Spiritum sanctum nequaquam ex Filio procedere, necesse est ut Spiritum sanctum intelligant à solo Patre procedere, ac consequenter non esse filium.* Ex quibus verbis sic licet arguere. Ex mente Concilii, qui negant Spiritum sanctum à Filio procedere, coguntur negare dari Filium in Divinis: Ergo Filius in ratione talis constituitur per virtutem producendi Spiritum sanctum: Ergo natura in cuius similitudinem filius debet prodire, dicit virtutem producendi alium sibi similem; & consequenter ex eo quod hujusmodi virtus & fecunditas desit Spiritui sancto, rectè inferitur non esse filium, ejusque processionem generationem non esse.

Respondent nonnulli apud Ariagum de 47. sect. 6. hæc verba Florentini, *Ac consequenter non esse filium*, intelligenda esse de Spiritu sancto, ita ut sensus sit: *Ac consequenter Spiritum sanctum non esse filium.*

Sed contra: Ibi Concilium infert absurdum, quod ex sententia Græcorum sequitur: *Ac negare Spiritum sanctum esse Filium, non absurdum, sed Catholicum est: Ergo aliud ibi inferitur.*

Respondet secundò ipsemet Ariaga ibidem. Definitiones & Canones Conciliorum esse de fide, secus autem argumenta facta à Concilio: in conveniens autem illatum non est definitio, sed argumentum, quo Concilium probat Spiritum sanctum procedere à Filio.

Sed hæc etiam solutio non placet: nam licet verum sit, argumenta facta à Concilio non esse de fide, sunt tamen magnæ auctoritatis; & contrariæ sententiæ sufficeret, quòd Concilium eam veram existimasset, etsi non definitivè.

Respondetur igitur duo inferri à Concilio, ex eo quòd Spiritus sanctus à solo Patre procederet. Primum est, non procedere à Filio, quòd ipsum est contra fidem; ex quo secundò inferri illum non esse Filium; quæ consequentia immediata & formalis non est, sed mediata & materialis, ac si ita argumentaretur: si Spiritus sanctus à Filio non procederet, Pater non communicasset Verbo vim spirativam: Ergo nec naturam divinam; & consequenter Verbum Filium non esset. Patet hæc Consequentia: Nam cum in vi spirativa non opponatur Pater & Filius, eadem ratio est de communicatione facultatis spirativæ, ac de communicatione naturæ: Ergo illam non communicasset, nec naturam communicasset: ex quo rectè inferitur, Verbum non fore Filium. Ut autem Concilium oppositæ sententiæ faveret, consequentia facta deberet esse immediata & formalis.

Obijciunt secundò defensores illius sententiæ. In creatis omnes generationes viventium pertinent ad communicandam naturam fecundam, & productivam alterius viventis; licet per accidens hoc impediri possit, ut contingit in generatione muli: quamquam mulos esse in Aia fecundis

condos testetur Theophrastus, à Vazque relat-
tus, licet & simia, infœcunde in Europa, fœ-
cunde sunt in Asia & Afra: Ergo ascendendo à
creatis ad Divina, rectè inferitur processionem
Spiritus Sancti non esse generationem: eò quòd
Spiritus Sancti non tendat ad comunicandam naturam
fecundam, & alterius Personæ Divinæ productivam.
Confirmatur: Illa particula posita in defini-
tione generationis viventium, scilicet, *in simili-
tudine naturæ*, debet intelligi de natura strictè
& egrogosè sumpta: Sed natura in stricta acce-
ptione, est natura fœcunda, & productiva alte-
rius viventis; nam si realiter productiva non
est, est natura veluti mortuo modo: Ego idem
quod prius.

Ad objectionem, concessio Antecedente, nego
Consequentiam: nam à creatis ad Divina non
valet discursus in subiecta materia. Cum enim
Spiritus Sancti, quam Filius à Patre per genera-
tionem recipit, sit vis generativa; si ab humanis
ad Divina valeret consequentia, sequeretur
quòd non solum processio Spiritus Sancti, sed
etiam Verbi productio, non esset vera generatio:
quæ licet Filius à Patre virtutem spirativam ac-
cipiat, potentia tamen generandi ab eo non re-
cipit, licet in humanis filius eam recipit à patre.

Ad confirmationem, concessio Majori, nego
Minorem: nam, ut supra annotavimus, in Cœlis
& in Angelis salvatur ratio stricta naturæ, absq;
productiva alterius suppositi. Item in Deo se-
cundum se considerato, & ut abstrahit à per-
sonæ relationibus, vera & stricta ratio naturæ
operatur; & tamen pro eo priori non concipi-
tur in eo fœcunditas, sit vis productiva Filij &
Spiritus Sancti; hæc enim supponit essentiam
divinam esse per relationem à eternitatis modi-
ficatam. Cur ergo similiter in Spiritu Sancto
non salvabitur ratio stricta naturæ, absq; vi pro-
ductiva alterius suppositi?

Confirmatur: Sicut natura definitur per hoc
quòd sit principium motus &c. ita definitur vi-
vitas, per hoc quòd est se movere: Sed ratio vi-
væ, perfectissimè, & cum omni proprietate, sal-
vatur in Deo, absq; vi productiva reali, per hoc
quòd sit principium virtuale actionis vitalis:
ergo etiam propria ratio naturæ in illo salvatur,
per hoc quòd divina essentia sit radix virtualis
actionum intelligendi & volendi, absq; facultate
productiva alterius suppositi.

§. III.

Canariensis & sequacium sententia im-
probat.

Præter duos dicendi modos jam impugnatos
est celebris sententia aliquorum, qui docent
Verbum esse Filium, non autem Spiritum
Sanctum; quia licet utriq; ex vi processionis
comunicetur divina natura, & consequenter
utriq; ut similis suo principio procedat, tamen
Spiritus Sanctus non procedit per modum ima-
ginis, quòd ad rationem filij & gentis necessariū
est. Ita Vazquez disp. 113, cap. 7. Turrianus, Alar-
con, & quidam alij Recentiores, secuti Cana-
riensem hæc art. 2. Placuit etiam hæc sententia
Joanni de Portugal Episcopo V. sensu libro 2. de
Processione Spiritus Sancti, cap. 18. nec illam
omnino reprobat Bannez hæc art. 4. dub. 1.

Dupliciter tamen cæteris Theologis, & rejci-
tur primò. Quia videtur esse manifesta contra-
dictio in hoc quòd illi Auctores asserunt, nem-

A pe Spiritum Sanctū procedere ut similem Patri
& Filio, ex vi suæ processionis, & tamen non esse
illorum imaginem. Nam ut docet S. Thomas in-
frà quæst. 35. art. 1. & 39. art. 1. post Augustinum
& Anselmum, ut aliquid habeat rationem ima-
ginis, duo solum requiruntur, nempe quòd sit
alteri simile, & quòd sit ab illo expressum & de-
ductum: At si semel concedatur, Spiritum San-
ctum procedere ex vi suæ processionis in simili-
tudinem naturæ cum Patre & Filio, utrumq; ha-
bebit, ut patet: Ergo erit illorum imago.

Confirmatur: Non aliâ ratione filius in crea-
tis est imago naturalis patris, nisi quia per gene-
rationem accipit naturam formaliter, in qua illi
assimilatur. Item Verbo Divino non aliâ de cau-
sa ratio imaginis convenit, nisi quia procedit ut
similis in natura Patri, ex vi suæ processionis: Er-
go si concedatur Spiritum Sanctū ex vi suæ pro-
cessionis procedere ut simile in natura Patri &
Filio, non potest negari esse illorū imaginem. Un-
de S. Thomas infrà quæst. 35. art. 2. nō aliter pro-
bat Filio convenire ratione imaginis, non autem
Spiritu Sancto, nisi quia *Filius procedit ut Verbū,
de cujus ratione est similitudo speciei ad id à quo proce-
dit, non autem de ratione amoris; quamvis hoc conve-
niat amoris qui est Spiritus Sanctus, in quantum est a-
mor Divinus.* Quasi diceret: ideo Filium esse ima-
ginem, non verò Spiritum Sanctum, quia Filius
procedit ut similis suo principio ex vi suæ pro-
cessionis, eò quòd procedat ut Verbum, quòd
est similitudo expressa objecti; non autem Spi-
ritus Sanctus, quia procedit ut amor, qui non
est similitudo, sed pondus & inclinatio in rem a-
matam: quam rationem latius infrà exponemus.

Respondet primò: Ideò filium in creatis,
& Verbum in Divinis, esse imaginem Patris, quia
recipit naturam eà intentione ut Patrem repræ-
sentet, quòd non competit Spiritui Sancto.

Sed contra primò: D. Thomas loco jam re-
lato non assignat hanc rationem, cur Filius in
Divinis habeat rationem imaginis, non verò
Spiritus Sanctus, sed potius recurrit ad simili-
tudinem, quæ uni competit ex vi suæ processionis,
non verò alteri.

Secundò, Vel solutio procedit de intentione
primaria naturæ, vel de secundaria? Primum
est falsum, solum enim imago intentionalis per
se primò ad repræsentandum à natura ordina-
tur: secundum autem est verum. Cæterum eo
ipso quòd ex vi productionis intendatur simili-
tudo termini cum principio in natura, secunda-
riò intenditur ejus repræsentatio; nec aliunde
hæc secundaria intentio, quàm ex illa primaria
colligi potest. Ergo si Spiritus Sanctus accipit ex
vi processionis naturam sui principij formaliter,
ex secundaria intentione, ad repræsentan-
dum ordinabitur, ac per consequens erit imago.

Respondet secundò, Ad rationem imaginis
non sufficere repræsentationem illius, in quo
convenit terminus cum principio, sed insuper
repræsentare debere id in quo discriminatur ab
illo, quòd convenit Verbo, secus autem Spiritui
Sancto; & ideo imago non est, quamvis natu-
ram sui principij accipiat ex vi processionis.

Sed contra: Vel ideo Verbum repræsentat quæ
sunt propria Patris, quia accipit ex vi processionis
Patris naturam, & ratio e ipsius naturæ; vel
quia ad Patrem relativè se habet, & ratione rela-
tionis? Si primò, etiam Spiritus Sanctus accipit
ex vi processionis sui principij naturam, in senten-
tia quæ impugnamus, & consequenter quæ sunt
illi